

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

zlažja 1. in 16. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepič, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Periot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24. — Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 22.

V Trstu, dne 16. novembra 1921.

Leto II.

Zajedavci

Ta beseda je padla pri zborovanju sežanskega učiteljskega društva na račun onih učiteljev, ki jih ne vidimo pri društvenih zborovanjih, ki ne plačujejo organizačnega davka in ki ne čutijo potrebe po disciplini, čeprav smo dan za danem v težji borbi. Kdor jo je izgovoril, je imel vso pravico vreči jo v obraz nele članom in nečlanom sežanskega učit. društva, temveč indolentnemu učiteljstvu vsega našega ozemlja. Zato jo ponavljamo na tem mestu.

Blizu polovica učiteljstva zahaja po naših društvih k zborovanjem, se zanima za slednje dogodke, se posvetuje, sklepa in sklepe uveljavlja, druga polovica drži roke križem, gleda s posmehom iz dalje, ne plačuje malenkostnega organizačnega prispevka, a ves čas počlepno preži, da bi pač takoj planila na pribojske, če jih delavní člani izbojujejo s trudem in težavo. Agilni tovariši imajo poti in stroške, oni drugi udobno sede in počivajo, agilni stopajo v borbo in se izpostavljajo, oni čakajo, kaj jim bodo priborili, pogumni tvegajo in padajo, oni se sramotno skrivajo in umikajo. Ali ne zaslужijo naziva: zajedavci? Prečasten je zanje!

Le eno bi jih morda upravičevalo nekoliko nevednost. Toda to bi jim bila še desetkrat hujša žalitev. In vendar je tako! Večina delavstva je boljše plačana kot učiteljstvo. Še ni leta dni, ko je nekdo zapisal v «Učiteljskem tovarišu»: boj za kruh je dobojevan! Z velikimi, zmagoslavnimi črkami so tiskali krasne besede. Kaj pravijo danes? Ni dobojevan: boj za kruh je večen! Tako naglo je prišlo spoznanje, skoro da čez noč! Če nosimo še na vitez zadovoljne obraze, pišejo, jih nosimo, ker živimo v svobodni državi, ne radi drugega! Bog nam je priča, da jim zadovoljnih obrazov prav nič ne zavidamo, toda natančno vemo, da bo prišel dan, ko jim tudi ta platonična tolažba ne bo več pomagala. Zakaj res je: boj za kruh je večen!

Boriti se moramo zanj in nele za njegov skromni odmerek, boriti smo prisiljeni tudi za golo možnost, da si sploh kruh služimo. Z drugo besedo: ko bi učiteljstvo ni najmanj ne mislilo na potrebe šole, je naš pravni položaj zadnja leta naravnost nevzdržljiv. Vsak čuti, en sam korak je s kapitola na torpejsko pečino. Samo zajedavci ne čutijo!

V takih časih, ko smo vsi, kar nas je, pa naj služi kdo tri mesece ali trideset let, samo takozvani provizorični učitelji, ko nas nastavljajo in prestavljajo z eno potezo peresa, v takih časih, ko je pojedinec le še rosna kaplja na veji, bi nas lahko varoval zgolj železni obroč organizacije. A kaj vidimo v teh težkih časih? Vidimo daleč od organizacije vse one, ki žive v prepričanju da si bodo s hinavsko ponižnostjo in z očitnim izdajstvom stanovskih in šolskih interesov utrdili svoje stališče in pridobili milost in naklonjenost. Bridko se varajo, zakaj dosegli bodo le to, česar so vredni: zaničevanje tistega, ki jim daja kruh! In v kruhu bo grenak pelin, zavest, da so ga prisluzili s prodajanjem svojih tovarišev, z gaženjem svoje časti in z oneščašenjem poklica.

Res je, ne žive vsi učitelji zgolj od svoje učiteljske plače, toda večina vendar predvsem od nje. Kdor je pa tako srečen, da jutri lahko oddoli svojo učitelsko službo, tak bi toliko lažje plačal organizaciji prispevek in nastopil za koristi stanu. Žal, da je nasprotno ponavadi! Čim bolj neodvisen je gmotno, tem bolj hrubohorsko lepe na onih groših, tem manj mu je mari organizacija, ki brani stan. Zato pa je dolžnost vseh nas, ki nam je učiteljska služba glavni kruh, da povemo takemu človeku, kako je njegova uloga žalostna, kako škoduje nam, ki se moramo trdo boriti za obstanek.

Tak človek — tovariš mu ni mogoče reči — se je sam izločil iz naših vrst in nas prepustil podvodnji, naj nas zalije ali odplavi. S takim človekom nimamo ničesar več skupnega.

Tisti pa, ki žive zgolj od svoje službe, a ne store svoje dolžnosti, kadar jih kličejo interesi stanu in šole, ne greše le nad tovariši, ampak tudi sami nad seboj. S tem, da sabotirajo organizacijo, lomijo edino orozje, ki ga imamo v svojo obrambo. Kakor hitro pa se jim zgodi krivica, pa jih ni čisto nič sram, iskati v organizaciji pomoči: instinktivno čutijo, kje je brambni nasip. Takrat bi radi vse spravili v boj za svoje koristi, a so bili prej prvi pripravljeni pasti v bok onim, ki se borijo na najnevarnejših mestih za pravico stanu. Izkušnje nas to učijo. Take učitelje je treba razlagati, ker so glavni krivci vseh organizačnih neuspehov in ker najnevarnejše rušijo ugled stanu. Če se svojega greha ne zavedajo, jim je treba povediti, da izvira njih zajedavstvo iz nedostajanja značaja, iz nedostajanja moralnih vrlin, ki edine dvignejo učitelja nad plačanca. Gorje narodu pa, ki mora dajati svojo mladino plačancem v roke!

Toda realnost našega kapitalističnega razdobja je taka, da delo še ne zagotavlja človeku obstanka. Trda realnost nam bije vsak trenutek na uho, da si bomo dosegli kruh in pravico do njega le z bojem. To resnico si mora učitelj kot intelektualce enkrat za vselej vtisniti v zavest. Vsaka druga pot je več ali manj neupoštena in škodljiva. Zato boj strupeni zeli, ki bohotno poganja v vrstah učiteljstva, boj parazitstvu! Tisti, ki se ne plašijo dela za koristi stanu in šole, ki se borijo in tvegajo brez ozira nase, imajo polno pravico obračunati z zajedavstvom. In bodo tudi obračunali, ker naravstveni nagon živi v človeku kot naravna moč.

ZA „NOVI ROD“

Naša ponosna stavba se maje, ker so njeni oporni tramovi iz preslabega materijala. Ogenj navdušenja pojema, ker smo kurili samo kolikor smo morali in ne kolikor bi bili mogli.

In tako žanjemo danes sad lastnih prizdevan: ob koncu letnika 50% naročnikov manj nego ob začetku!

Ni denarja? V krčmah pa so še četrtinke! In «Novi Rod» stane mesečno manj od ene četrtinke; za polovico manj od dnevnega konsuma tobaka in mnogo manj od svilenih nogavic, ki jih srečujemo danes že na kmetih.

Denarja dovolj — le volje premalo!

Kjer je bila volja, tam je bil tudi denar! To nam dokazujo iskazi za «Obrambni sklad» in za «Istrske žrtve».

Obrambnega pomena pa je tudi naš mladinski list, kakor je vsaka dobra knjiga.

Mnogi izmed nas presede v prostem času v občinskih pisarnicah za honorar, ki ni vreden, da se omenja. Kaj bi se občini poznalo, ako bi naročila deset izvodov mladinskega lista za najrevnejše otroke, ki so žrtve že od rojstva?

Še več nas deluje v raznih čitalniških društvih. Ali so vsa naročena na »Novi Rod«?

In mi sami? Priskrbimo listu vsak deset naročnikov in velika sramota nam bo prihranjena!

POZIV!

Na zadnji seji organizačnega odseka se je dočilo, da naroči odslej vsako šolsko vodstvo gotovo število «Novega Roda» in ga potem razdeluje med učenci-naročniki. Pozivljam vse š voditelje, da čimprej (vsaj do 1. 12.) javijo «Upravništvo Novega Roda» koliko izvodov prve številke novega letnika naroči za svojo solo. Ti podatki so neobhodno potrebni tudi za ev. statistike v »Ročnem zapisniku«, ki se sestavlja.

Anton Germek
Zvezin predsednik.

Nujna beseda o idrijskih šolskih razmerah

Vse slovensko srednje šolstvo Julijske Benečije je koncentrirano danes v Idriji. Tam imamo vseh sedem razredov državne realke in štiri nižje razrede gimnazije. O uredbi in opremi šolskega poslopja, ki hrani v svojih prostorih obnovljena učna zavoda, ne mislimo danes razpravljati: to poglavje je poglavje samo zase, vredno sicer vse naše pozornosti, je pa kolikor toliko interno vprašanje tamkajšnje šolske uprave. Prepričani smo, da se bo posrečilo skupnemu prizadevanju ravnateljstva in profesorskega zbora dvigniti zavod v tem pogledu v najkrajšem času vsaj do one stopnje, ki jo je zavzemal v predvojnem času. Nas, slovenske učitelje, oziroma tudi starše v Idriji učeče se mladine zanimajo predvsem neke druge strani tega važnega vprašanja.

Idrija leži čisto ekscentrično, popolnoma na periferiji naše dežele in zraven tega še na eni izmed najbolj severnih točk. Pri najboljših eventualnih občevalnih sredstvih bi pomenjalo to za starše občutno izgubo časa in denarja. V našem slučaju pa ne moremo govoriti niti o dobrih, kaj sele o najboljših občilih. Idrija ni zvezana z nobeno železniško progo; do najbližje postaje jo loči — za naše razmere ogromna razdalja — kakih 45 km. Za zvezo s to postajo

— Sv. Lucijo — je preskrbljeno z dvema dnevнимi avtomobilskima vožnjama. Zadnji auto dospe v mesto okrog polnoči, kar je samo na sebi že zelo nerodno. Ob času, ko prihajajo in odhajajo dijaki trumoma domov in zopet v mesto, — t. j. ob raznih počitnicah — je naval na to občilo tako velik, da ta zveza — kratkomalo ne zadostuje. Vsakdo si lahko sam predstavlja prijetnosti vožnje — in to zlasti v mrzlih letnih časih in do vrha natrpanem vozlu. Uboge starše obliva kurja polt ob sami misli, da se morajo zlasti njih še šibki ljubljenci iz prvih razredov podvreči taki nevarni torturi, zato da morejo pozdraviti po več mesecih odsotnosti svojce v domači hiši. Že samo to dejstvo bi moralo vladiti prisiliti, da ukrene takoj vse potrebno, da reši dijake in starše iz tega mučnega stanja. Temu se pridružuje pa še pomanjkanje dobre železniške zveze, ki sili mnogo dijakov, da morajo v Gorici in nato še eventualno na Opčinah prečakati zopet cele ure, da dobe vlak, ki naj jih pripelje v bližino domače vasi. Na drugo stran, t. j. proti Postojni, nima pa Idrija niti avtomobilskih zvez, Postojčan mora vsled tega prernati to ubogo Julijsko Benečijo po vsej njeni periferiji, podvreči se opetovanemu čakanju na postajah, da po celodnevnom argonavtskem podjetju dospe ves prehlajen in napol zmečkan do cilja. Še zgolj humanitarnega stališča pomenja torej že sama pot do Idrije za veliko večino naših dijakov in njihovih staršev naravnost trpinčenje. V gospodarskem pogledu pomenja pa to metati na žrtvenik vladinega kaprica velikansko število stotakov, ki bi jih slovenski starši, ki so že itak gospodarsko smrtno zadeti, krvavo potrebovali za druge življenske svoje potrebe. Po drugi strani pa je podčrtati dejstvo, da ta velikanska oddaljenost od središča naše dežele, od najobljudenejših naših!

jev, t. j. Trsta in Gorice z njunima okolicami, onemogoča vsem ubožnejšim kmetskim in delavskim slojem oskrbeti svojim otrokom višjo izobrazbo od ljudske šole. Koliko intelektualnih dobrin je izgubljenih tukaj za naše ljudstvo, neglede na to, da vede tak sistem, ki omogoča le bogatejšim slojem višjo izobrazbo, do nekega plutokratičnega snobističnega naraščaja, ki ne pomenja za narod nikake pozitivne postavke niti v političnem niti zgolj kulturnem oziru. Vsemu temu se pridružuje še žalostno dejstvo, da se vsled teh naših obupnih srednješol-

Podrobno poročilo o Zvezinem delegacijskem zborovanju.

Poročilo o dosedanjem delovanju uprave „Novega Roda“.

Cenjeni delegatje! Natančnega, podrobnega poročila o delovanju uprave «Novega roda», vam ne morem dati sedaj, ker konča upravno leto s solnčnim letom; to boste slišali na prihodnjem delegacijskem zborovanju. Pač pa vam hočem poročati o dosedanjem delu upravnosti, da boste imeli vpogled v stroške, ki jih imamo z izdanjem vsake številke, v razmišljjanje in vzpodbudo vsem, ki niso točni z naročnino.

Dokler pa imamo v zadnjem koncu sveta prostora za kakih 300—400 dijakov, je vse naše tozadenvno prizadevanje zaman. Zahteva po dovolnjem številu srednjih šol in sicer v središčih naše dežele ne sme izginiti z dnevnega reda. Neprestano naj bi je glas vladil na uho, da hočemo šol, hočemo duševnega kruha, ker se ne pustimo duševno izstradati.

To je najplemenitejši klic, ki nam vre iz prsi; izsiljuje nam ga sicer tudi železni zakon samoobrane, toda ne samo ta: hrepenenje, ki je simbolizirano v Prometejevem giganteskem boju zoper bogove, in ki ga je končno priklenilo na skale sivega Kavkaza, da je služil s svojim nemirnim srcem jastrebom v hrano, to hrepenenje dviga človeštvo neprestano iz materialističnih okov lastnega egoizma v sinje višave duševnih dobrin, je najlepši in najdragoceniji delež, ki mu ga je Bog vsadil v srce, je edina svetla zvezda, ki sveti človeku na njegovi temni trnjevi poti skozi veke; to hrepenenje po kulturi in idealih bo tudi naš klic postoterilo in ovekovečilo.

Vlada, ki ta klic presliši, se ne zaveda zločina, ki ga zgreša, ali pa je nekulturna. Toda v enem ali drugem slučaju — naš klic ne preneha, ker bi s prenehanjem podpisali svojo smrtno obsodbo, svojo kulturno inferiornost. Vse naše organizacije politične, gospodarske, strokovne in kulturne, vse naše autonomne korporacije, zlasti naše občine ne smejo izgubiti niti za trenutek iz oči tega važnega vprašanja.

Do dneva pa, ko se uresničijo naše pravične zahteve, ne smemo držati rok križem, ampak moramo tudi sami storiti vse, da olajšamo trpljenje staršev in dijakov, da napravimo krivico, in paraliziramo neugodnosti razmer z lastnim organiziranim delom v korist naše učeče se mladine. In to je druga stran našega žalostnega šolskega poglavja. Tovariši in tovarišice! Prosim vas, premislimo resno in brez sentimentalnosti to velevažno nalogo! Ako je mogoče, mora biti storjeno — mora biti; kajti kar je neobhodno potrebno, ne trpi odlašanja in izognanje.

(Dalje prih.)

POZIV!

Upozorujemo hrvat. učiteljstvo zapadne Istre, da pozvamo putem kot predstavnika sve svoje súzvanike, da za »Ročni zapisnik«, što ga kani naša Zveza izdati kao koledar za god. 1922, navedu: svoje službeno mesto, broj razreda i paralelka, broj uškolane dece, ime učitelja(ice), rodni kraj, godina rojenja, broj službenih godina, je li prov. ili def. namešten. (Upravitelj: škola imadu se podvuci, a u učitelj. društvo (Zvezu) neučlanjene zabilježiti križem. Za dodatak nek se popisu talij. škole, javne i privatne, sa koliko razreda i učenika približno. — Ujedno pozivljemo vrsne pevače i pevačice (učitelje), koji bi žeeli pevati u učitelj. zboru »Zvezze«, da nam svoje ime i obitavalište uz glas što ga pevaju, priopće.

DOSTOJEVSKIJ

(K stoletnici njegovega rojstva).

Fj. Mih. Dostojevskij (r. 11. novembra 1821., umrl 9. februarja 1881.) je Rus v pravem pomenu besede. V prvih spisih je melanholičen, dovetzen za ideje, ki bi naj rešile človeštvo zla in dale človeški družbi ono državno obliko, po kateri so stremili in za katero so delali v zadnjih šestdesetih letih najboljši ruski sinovi; pozneje se umiri, se spoprijazni z usodo in začne z njo računati, kajti ona je, ki določi pot katero ima hoditi vsako človeško bitje. Poglobi se v misticizem in vero, kajti vse poti peljejo k Bogu. Krivica, greh, trpljenje ponizanih: za vsem je Bog!

Temni, nedoločni Gogoljev realizem se je pri generalu Dostojevskem izčistil in dosegel svoj višek. Vse vibracije skritih in skrajnih kotov človeške duše stoe pred tem velikim preiskovalcem človeških skrivnosti jasno in polne barve. Dostojevski je preromal pot pekla, vic in nebes človeške duše.

Kaj poniže človeka? Uboštvo? Kako naj se reši človek ponižanja? Kje ima zlo vsega sveta svoj izvor? V nedopuščanju! Torej v človeku! Kaj brani človeku, da se izčisti? Napolizobraženost! Tista napolizobraženost genialnih ljudi, ki jih srečujemo v vsakem Dostojevskega delu.

In Dostojevski je razrešil težka vprašanja in šel dalje. Mimo malih meščanov, mimo napol — intelektov do zločincev.

Kako nastane zločin in kak je njegov vpliv na zločinčeve dušo in na sočloveka?

Človek muči in ubija sočloveka, da pozabi kako prezira sam sebe! Zločin je opojna pijača? Kje rešitev? V pogledu v lastno dušo. Ko bomo pogledali v se, kakor gledamo, ko isčemo sočlovekovih napak, tedaj se bomo izčistili in izveličali.

Vsa nagnjenja k slabemu gnezdiu v naših dušah in rastejo z nami. Otrok ni popolen, a je najpopolnejši.

Dostojevskij je ljubil svojo majko domovino, kajtor zna le Rus ljubiti. Ruske razmere in rusko trpljenje pod caristično knuto ga je gnalo v krožek

širjenje lista. Naj vam povem, da so odpovedale nekatere šole, sicer jih ni veliko, ob koncu š. leta kar celo pošiljatev (vse izvode). Če je imelo učiteljstvo svoja pota za počitnice, bi bilo lahko izročilo lokalno upravo lista kaki razumni osebi, ne da bi se za to list kar popolnoma odpovedal.

Nedostatki: 1. Zmešjava v naročilih: Nekatere šole so naročile list skupno za vse uč. in celo še za druge naročnike v kraju, druge šole so pa naročile za vsakega učenca posebe! Ako je drug način naročanja priporočati z vzgojne strani, ker se navajajo s tem ljudje že kot otroci na naročanje publikacij, ki jim kobilijo za izobrazbo, ima ta način naročevanja ta nedostatek, da otroci ne plačujejo tako redno kot pri prvem načinu naročanja — posebno če ne vodi učitelj natančne evidence plačevanja naročnine. — Ta nedostatek je precej razširjen, kar se zrcali v denarnem stanju. S finančne strani bi bil prvi način naročanja boljši: toliko izvodov, toliko vnaprej ali vsaj sproti plačanega denarja.

2. Nepravilna naročnina: Prišli so dopisi za črtanje naročnikov, ki so plačali le za 3 meseca, šele po 4, 5. in celo 6. mesecu oziroma za črtanje onih, ki so plačali za 6 mes. šele po izidu 7. štev. t. j. meseca avgusta. In vsem tem naročnikom se je pošiljal list do preklica; dočakali pa niso. Z nekim tov. sva n. pr. zracunala, da dolgujejo črtani naročniki na sicer večji šoli 203.— L.

Naročnino za nadaljnje štev. je plačalo le malo šol, nekatere šole še niso plačale pošiljatev preteklih mesecev; nekatere sem terjal, te so poslale zastanke; da bi izterjal vse, ne pride sedaj do tega; počasi, morda šele v prihodnjem letu pridejo vse na vrsto. Ta nedostatek se zelo pozna v blagajni.

Če ne poravnajo šole zastankov, bomo z listom na izgubi, namesto na precejšnjem dobičku. To polagam tov. deleg. na srce, da opozorijo na povedano vse tov. v okraju, ki vodijo naročanje na »Novi rod«.

3. Prepozno mesečno naročanje oziroma odpovedanje lista: Nekatere šole pošiljajo izpremembe števila naročnikov šele zadnje dni meseca, ko je vse urejeno in odrejeno za odpoljitev. Ker ni mogoče vzeti takih dopisov iz tehničnih vzrokov v poštev, se pa listi, ki pridejo odveč na šolo, lepo vračajo. To je tudi vzrok, kot sem omenil prej, da je še toliko izvodov v zalogi; n. pr. neka šola, ki je prejemala mesečno po 20 izv., pošlje v začetku septembra dopis, naj se ji list ustavi od julija dalje.

Vsaka izpremembra naj pride na upravo vsaj par dni po prvi dekadi vsakega meseca.

4. Mesečni naročniki: Ti so križ za upravo. Želim, da bi vsaka šola, katere učenci dobivajo list na dom, vodila poseben seznam učencev, ki plačujejo po 1 ali 2 L (tedaj ne vsaj četrletno), in račun o njih plačevanju zase ter da bi naročala mesečno po nakaznici, le po nakaznici, za vse te uč. golovo štev. izvodov skupaj. Nakaznica naj bi prišla upravi v roke takoj po 1. dekadi vsakega meseca.

Predlogi, zahteve in obvestila: Naj se izterja zastala naročnina tudi za poedine mesece, drugače naj otroci vrnejo list, tudi če je prerezan ali ni več čist in cel; kajti zraven tega, da hočemo vzgajati otroka v to, da se nadaljno izobrazuje, mu moramo tudi vzgajati zavest, da je njegovo le to, kar si je pridobil z lastnimi sredstvi ali s sredstvi staršev na pošten način ali kar mu je bilo darovano; zato naj otroci vrnejo, če niso plačali, ker ne morem darovati brez to-

Petačevskega. Nedolžen krožek; brez slabih namenov, kjer so se čitala razna socialna dela zapadnih autorjev. A za tedenji režim je bil to zločin. Poleg drugih je bil tudi Dostojevskij obsojen na smrt, a v zadnjih minutih oproščen in izgnan v Sibirijo. Tu je študiral trpljenje izgnancev in ga opisal pozneje v »Zapiskih iz mrtvega doma«.

V tisti minutni pod vislicami si je nakopal božast, ki ga ni več zapustila.

Ko se je vrnil iz prognanstva je bil ubog, brez sredstev in brez prijateljev. In tudi ta bolezen ga je še dolgo preganjala.

In je delal!! Delal v bedi, da pokaže vsemu svetu veliko bogastvo človeške duše.

Malo pred smrтjo, ob odkritju novega spomenika Puškinu, pa se je izpovedal. In to je bila izpoved vsega ruskega naroda.

(V slovenskem prevodu so izšle: »Bele noči«, »Mali junak«, »Zapiski iz mrtvega doma«, »Zločin in kazen«, »Ponižani in razdaljeni«, »Besi«. Slovenska Matica izda kmalu »Idiot«. In baje se »Bratje Karamazovi« tudi prevajajo.)

R.

zadevnega pooblastila upravnega odbora odnosno delegacije. —

Vzrok, da izhaja list šele zadnje dni vsakega meseca, je ta, da izvrši slikar prepozno ilustracije za vsako številko. —

Na koncu poročila naj omenim, da so se nekateri hvalevredno spomnili Nov. roda z darovi, med katerimi je največji dar barkovljanske šole v znesku 50ih lir kot del dobička pri šolski veselici ob koncu šolskega leta.

S tem je moje poročilo končano. Nekateri naj ga preberejo dvakrat, trikrat!

DR. ALOJZIJ RES:

Kulturni greh

Vedno sem imel to lepo zavest, da prednjači naše primorsko učiteljstvo vsemu slovenskemu, da je politično in kulturno najzrelejše, da se najglcoblje zaveda velikega poslanstva, ki ga mora vršiti med našim narodom na vseh poljih vzgojnega prosvetnega in socialnega snovanja. Delo, ki ga je izpolnilo naše učiteljstvo pred vojno je to zavest še poglobilo in utrdilo in Ivan Cankar mi je radevolje priznal, da je pri nas malo «Hlapcev» in «Kačurjev». Povojne razmere so zakrivile, da je večina učiteljstva izgubila trdno smernico, zagrabiла jo je nova sila idej, ki brez usmiljenja ruši in podira vse, kar je trilega in gnilega in ki zahteva popolne duševne preporoditve. O teh gibajočih se tleh, kjer naj bi stala nova socialno-politična stavba našega učiteljstva, o tem tipanju po jasnodoločenem pravcu, ki bi usmeril vse njega delovanje, je jasno pričalo zadnje delegacijsko zborovanje Zvezze v Vipavi.

Toda ljubezen do kulturnega udejstvovanja je ostala: živ dokaz temu je «Novi rod», ki gre v tisoče rok naših malih in pa oživljeno delovanje kulturnih društev posebno na Goriškem, z odločnim sodelovanjem učiteljstva. Zato me je vest, ki sem jo pred dnevi prejel od dobro poučene strani osupnila in zbolela.

Gre namreč za «Mladiko», našo edino družinsko revijo, ki jo urejuje učitelj Franc Bevk in pri kateri sodelujejo učitelji Janko Samec, J. Pahor, Josip Ribičič, Ciril Drekonja, Fr. Ločniškar, Karel in Albert Sirok in drugi. Smatral bi za žalitev učiteljstva, ko bi mu hotel dopovedovati, kako silnega pomena je ta izborna urejanja, izredno bogati list za naše ljudstvo, njega duševni mentor in tolažnik. Vsakdo bi pričakoval, da bo našel v učiteljstvu največ sobojevnikov, naročnikov in razširjevalcev. Toda — čuje: izmed 800 učiteljev je naročenih na «Mladiko» komaj 75, to se pravi: 725 (!) učiteljev gleda, ako že ne sovražno, vsaj apatično na to kulturno glasilo primorskoga slovenstva in ne čuti potrebe, da bi ga bralo, kaj šele razširjal do zadnje slovenske družine, kot bi to morali storiti — vzgojitelji naroda!

Ne bom izprševal vesti nikomur, ne bom iztikal po vzrokih (ki ne morejo biti gmotni, ker menim, da ni učitelja ali učiteljice, ki bi si ne mogla kakorkoli odtrgati celih 1'30 L na mesec, da bi plačala naročnino), ne, moja beseda melči vpičo lega žalostnega dejstva, ker bolj od nje vpije in obtožuje — stevilka!

Nekoliko odgovora

Gosp. dr. Res je napisal gornji članek predvsem, da bi priporočil učiteljstvu »Mladiku«, ki jo premašo poznamo in podpiramo v njenem resnem umetniškem stremljenju. Pridružujem se pozivu gosp. Resa, ne morem pa prezreti pasusa, v katerem omenja kongres naše Zvezze v Vipavi. Pravi tako-le: Povojne razmere so zakrivile, da je večina učiteljstva izgubila trdno smernico, zagrabiла jo je nova sila idej, ki brez usmiljenja ruši in podira vse, kar je trilega in gnilega in ki zahteva popolne duševne preporoditve. O teh gibajočih se tleh, kjer naj bi stala nova socialnopolitična stavba našega učiteljstva, o tem tipanju po jasnodoločenem pravcu, ki bi usmeril vse njego delovanje, je jasno pričalo zadnje delegacijsko zborovanje v Vipavi.

Kakšna je bila tista trdna smernica, ki jo je učiteljstvo edenkrat izgubilo in kaj so tista zibajoča se tla, na katerih menda ne bi mogla stati nova socialnopolitična stavba?

Zdi se mi, da je ta ugotovitev prav tako brez vsake trdnosti kakor so zibajočih se tal krive povojne razmere. Ne vem, ali se namenoma postavlja vse današnje socialno gibanje sveta v nasprotje s — kulturo, gotovo je, da se kultura prikazuje kot idol, ki naj bi se mu vse drugo podredilo, tudi najlelementarnejša, najnajnejša skrb človeka za obstanek. In še nekaj: vse prerado se zenačuje kultura s cvetom, ki je umetnost in tudi s pojmom civilizacije.

Kaj je kultura? V svojem početku nič druga kot spretna, umetna uporaba raznih sredstev v svrhu lažjega preživljavanja. In ta fiziološki vzrok ostane vedno pravzrok, da se človekova volja uveljavlja v kulturnih prizadevanjih. Kultura stremi tedaj za tem, da oskrbi človeštvo pripomočke za ohranitev. Kakor hitro pa se število ljudi ravno s pomočjo kulture pomnoži, postane že zopet borba za obstanek trša, kulturo spremija nova socialna dejavnost, politika, razmišljanje, kako bi najlažje in najgotoveje premagali ovire, motenja, ki so nastala vsled nove dotike družabnih vrst, tvorb. Individualne potrebe človeka in potrebe družbe trčijo druga ob drugo, sebičnost, da se človek ohrani in odpoved, da je družbeno življenje sploh mogoče. Lastni interes se umika družabnemu, socialnemu, v človeku se oglaša vest, ovire pa, ki je ob njih zadebo neomejeno zasledovanje lastnega interesa, so človeka zavrnile, da je šel v se in začel iskat zveze z nezvestnim, z neznanim, z neskončnim. Evo metafizike, vere, da bo dosegel človeški um neznane dalje, ki so skrite človekovim čutilom!

Družabne tvorbe se pod vplivom kulture in politike razvijejo počasi v države in moralni nagibih in notranja religioznost podpirajo zgradbo raznih, medsebojno vezovčih se interesov. Absolutne sovražnosti se zmanjšajo, nastopi relativen mir, ki omogoči prehrano, razmnoževanje in kulturo, človek je dosegel civilizacijo, ki se pa vsakčas lahko prevrže spet v barbarstvo, če se občutno moti ravnotežje v državi. Potem takem je civilizacija politika splošnih krstov, splošnega blagra, ki hoče svobode, pravne enakosti, ki izločuje nasilne boje in ščiti življenske pogoje. Skratka, civilizacija je, ki postavlja splošne koristi nad koristi pcedinca.

Umetnost je s kulturo in civilizacijo v ozki zvezi, a vendar ni ne eno ne drugo. Vse človekove predstave, njegovo čutenje in hotenie bazira na njegovih interesih. Čisto naravno, da je pojim pravega, dobrega in posebno še lepega povsem odvisen od razvoja družbe, od civilizacije. Čim bolj vlada v družbi vest, čimbolj je torej družba etična, tembolj je tudi estetični čut razvit, tem višji je. Estetika raste torej v dnu iz človekovih interesov, če so tudi povsem prvotni interesi prehrane in razmnoževanja. Zato je največkrat za množico lepo, kar je brutalno realno in ugaja čutom, ki sodijo zgolj po koristih, gmotnih in čutnih. Kakor hitro je v delih umetnosti skladnost med obliko in mislio med čutnostjo in etiko, imamo lepoto, ki jo ustvarijo le izvoljeni, katerim je položena v zibel intuicija, da najdejo to veliko skladnost in imajo moč, sredstva, da ji dajo konkreten izraz. Če je pa umetnik, genij segel s silo svoje intuicije še dalje, v neznanu svet, v onostranski ter nam podal »sled sence on stranske glorie«, potem je njegova lepota veličast, ki dviga človeka k Bogu, k čistemu viru vsega življenja. »Najprej se zasveti odnekod le prav ponizna lučka, — pravi Cankar — spomin na nekaj milega, želja po nečem lepem, mehkem, kar morda nikoli prej ni bilo in nikjer ni. Luč pa je zmerom lepša in svetlejša, kolikor več je bridkosti in kolikor bliže je odrešenje. Dokler se svetloba nazadnje ne zlige v ono, ki je zadnja in večna...« Cilj umetnosti je tedaj vedno buditi na svoj način in s svojimi sredstvi vedenost človeka v vsem njegovem dejanju in nehanju ter jo dvigati in krepiti.

Ce nam g. Res — da preidem k temu, kar sem izločil iz njegovega članka — očita, da smo učitelji stopili na zibajoča se tla in izgubili kulturno smernico, nam dela krivico. Krivico že radi tega, ker je bil učitelj doslej povečini individualist in individualizem ni ne kulture, ne civilizacijem. Za nas, ki hočemo socialism oz. komunizem, politika ni celi, temveč samo sredstvo. Tudi ne pojmujejo politike individualistično, tako torej, kakor da bi bila umazana dnevna brozga, ki zaliva čez in čez kulturo, civilizacijo in umetnost. Res je, politika sezra včasi tudi po barbarskih sredstvih, kakor srečavamo tudi v umetnosti sami barbarske elemente; toda taka politika ni več etična, in če ni več etična, je to znamenje, da so razmere v družbi take, da se tudi s kulturo, civilizacijo in umetnostjo ne skladajo, temveč, da so jim nasprotné, da je torej ves ustroj države in družbe protinraven. Protinravnost pa ni zdravo stanje človeka, temveč je smrt civilizacije in umetnosti.

Ce se tedaj učitelji podajamo na — zibajoča se tla — kakor smo se v Vipavi, delamo to v globokem, neporušnem prepričanju, da se v svojem krogu po svojih močeh borimo za dobrine, za katere dviga tudi g. Res svoj glas, le da je naše prizadevanje širje in jasneje pred nami, ker vidimo, da ni nравstvenosti brez zdravega gospodarskega temelja ali da vsaj ni splošne nравstvenosti v ljudskih množicah, če nimajo zagotovljene grizljave vsakdanjega kruha. Za nas je jasno, da je liberalizem gospodarsko in etično zlo, za nas je jasno, da etični preporod ni mogoč brez gospodarskega preobrata, za nas je jasno, da le z gospodarskim in torej etičnim ozdravljenjem stori človeštvo korak dalje v civilizaciji in v umetnosti. Dosledno temu, kar spoznavamo, gremo svojo pot, ki nam je usojena po sili razvoja. Kakor je naše delo neznatno v ogromnih tokih življenja, vendar ni manjše in manj važno od onega, ki ga vrše nam vštric naši umetniki, upravičeno ponosni, da je tudi njih ime na cvetnih listih bele krianteme. Tisoč je namreč načinov, da kdo pove, kar ima in kar mora povedati.

J. Pahor.

Pred zaključkom

Prvi letnik »Novega roda« se bliža koncu, in lako si že predstavljamo slike celotnega letnika. Z mirno vestjo lahko rečemo, da je »Novi rod« naš najboljši mladinski list, saj to so priznali tudi razni listi onkraj meje. Če pomislimo na razmere v katerih živimo, če pomislimo, da smo cdsekani od debla in navezani na samopomoč, potem nas mora to priznanje le razveseliti in nas vzpodbotiti.

Zasluga, da se je dvignil »Novi rod« že ob svojem rojstvu tako visoko, gre naši Zvezzi, ki je pokazala, da ima zmisel za mladinsko beletistično revijo in ni skoparila z novci, ker je vedela, da dobro in lepo rodi dobro in lepo. Zasluga pa gre tudi uredniku, tovarišu Samcu, ki se je brez dvoma potrudil, da je z dobro vsebino obdržal list na višini, ki je doslej še ni dosegel noben slovenski mladinski list.

Vendar ni pšenice brez plevela! Plevel, na katerega mislim, so nekateri prevodi, ki jih je objavil »Novi rod«, predvsem pa pesmi Čike Jove, ki jih je prevedel dr. Alojzij Gradnik.

Ta Čika Jova se je v zadnjem času silno razpasel po naši domovini. Kako je prišlo do tega, ne morem in ne morem razumeti. Njegova knjiga »Kalamandarija« je slaba, njegova druga knjiga »Malaj in Malon« je še slabša. (Saj si je upala to povedati celo »Edinost«, ki nastopa v takih slučajih navadno rada v rokavicah, da bi pač ne bilo zamere!) Tudi pesmim Čike Jove v »Novem rodu« odrekam vsako umetniško vrednost, vendar so se šopirile njegove pesmi že ponovno na prvem mestu. Zakaj? Kdo nas sili jadrati v že davno zašle Tomšičeve čase?

Čudim se Al. Gradniku, ki nas pita s takimi slabimi lesnikami, in žal mi je, da izgublja s takim delom čas. Čudim se založništvom, ki tiskajo tako plažo (pa kar dve knjigi!), rokopisi slovenskih umetnikov pa rumenijo v miznicah... Gradnik se morda niti ne zaveda, da škoduje s tako robo našemu razvoju in našim mladinskim pisateljem, kolikor jih je pač. Lahko bi povedal nekoliko bolj naizorno, ali to storim bržkone o drugi priliki, ko spregovorim nekoliko obširnejše o mladinskem slovstvu. Čudim pa se tudi slovenskim kritikom, ki pustijo s tako mirno vestjo, da se ta plaža širi in širi. Do bratske plaže obzirnost — do stradajočih domačih umetnikov pa ne!

Tudi Andersena smo videli v »Novem rodu«. Preveliko čast mu izkazujemo! »Kraljevna na grahku«, šibka stvarca, je doživel že drugi prevod. (»Zvonček«, l. 1920., prevod Utvel) Marsikaj slovenskega, ki je boljše delo, ne zgleda niti enkrat luči svela.

In končno še nekaj, kar mi leži na srcu: uprava »Novega roda!« Tej bo treba radikalnega mazila! Nočem govoriti obširnejše o tem. Odbor naj se resno in temeljito oprime te kočljive točke in to čimprej, da ne zagazimo s prihodnjim letnikom zopet v pogubnosno močvirje, kjer bi utegnila občičati naša kulturna trojka.

Povedal sem odkritosrčno svoje misli, z namenom, da bi koristil, v upanju do boljšega in brez ozira na zameri, v prepričanju, da je pri pametnih ljudeh ne bo.

Karel Sirok.

Solska vodstva naj čimprej odpošljijo predsedstvu uč. društva svojega okraja Učiteljski imenik (ime in priimek, rojstni kraj in leto, če def. ali prov., če član društva ali ne) ter »Statistiko svoje šole« (ime kraja, koliko razredna šola, koliko paralelk, koliko šol, koliko otrok, koliko učit. moči).

Ti podatki so neobhodno potrebni za sestavo Ročnega zapisnika.

Oktoberska štev. »Nov. Rod« ima sledečo vsebino: Fr. Bevk: Mesec; — Čika Jova; Gradnik: Ugani je; — Fr. Žgur: Večer; — Fr. Milčinski: Zgodbe kraljeviča Marka; — Slika; — M. Kmetova: Alešek; — Slika; — Fr. Bevk: Kako je dal Adam živalim imena in od kdaj štoklja klopoče; — Fr. Bevk: Sovadeci kuha; — Pouk in zabava; — Kotiček malih. — Na delo za Novi Rod!

Cankarjeva dneva v Škednju. Dne 10 in 11. decembra, ob priliki triletnice Cankarjeve smrti, priredi pripravljen odbor »Kulturnega društva« Cankarjeva dneva. Prvi dan bo glasbeno recitacijski, naslednji dan pa se bo igrala Cankarjeva drama »Kralj na Betajnovi«. Pri obeh dneh sodeluje režiser in igralec Milan Skrbinšek, ki je na povabilo odgovoril: »Ne morem Vam povedati, kako zelo me je razveselilo Vaše povabilo! Pridem na vsak način! — Z veseljem prevzamem recitacijski del prvega dne in igrat z navdušenjem drugi večer Kantorja! — —

IZ ORGANIZACIJE

Organizačni odsek »Zveze« je imel I. sejo dne 30. okt. na Opčinah. Razpravljalo se je predvsem o Zvezinem pevskem zboru, ki ima že temelj: ca 20 dobrih pevcev. Potrebovali bi jih še najmanj toliko, zato se pošle učit. društvo okrožnica s pozivom, da prijavijo imena dobrih, vestnih pevcev, najraje pevovodij, ki bi enkrat v mesecu prišli k pevski vaji. Pri tej bi imeli priliko poglobiti svoje znanje pod strokovnim vodstvom, ki bi vaje tako uredilo, da bi se udeleženci čim bolj seznanili z glasbenimi umotvori. Stroške za pot in event. prenočišče, ki bi znašali do 1200 L mesečno, bi krila društva, ki z lahkoto žrtvujejo po 200 L (če so številna, tudi več) za osnovni sklad. Če Zvezin upravni odbor votira 1000 L, imamo v kratkem glavnico 3000 L, ki bi zadoščala za začetek. Pozneje kritje se bo že oskrbelo.

2. Vsled sklepa delegacijskega zborovanja se je govorilo o morebitni izdaji »Ročnega zapisnika« za tekoče šols. leto. Razen koledarja, bi vseboval posebni status učiteljstva v Jul. Benečiji ter statistiko šol in šolske mladine. Pozovejo se učiteljska društva, da pošljejo te podatke najkasneje do konca novembra tov. Ribičiu in Široku Alb., ki bosta zapisnik uredila. Ker bi se tiskalo le 800 izvodov, bi morala biti naročba obvezna za učiteljstvo Zvezze, sicer so stroški previsoki. Ker je pričetek šols. leta že za nami, je zadeva težavna in bi se R. zapisnik ne mogel izdati, če bi cena narastla nad 4 L za izvod. O gmotni strani izdanje se poiščelo podatki za definitivni sklep.

3. Ker hočejo pri bližnjih upravnih volitvah vzeti učiteljstvu pasivno volilno pravico, se nato razpravlja o korakih, ki naj jih učiteljstvo storiti v varstvo svoje državljanske enakopravnosti. Sredstev ima dovolj in želi nastopiti skupno z italijanskimi tovariši, ki so tudi ogorčeni radi tega novega udarca. Kako se bo akcija razvila, tega še ni mogoče povedati. Sklicejo se lahko protestna zborovanja, sklene pa se lahko tudi, da učiteljstvo bodisi v občinskih uradih, bodisi v komisijah odreče vsakršno tehnično pomoč za volitve. Izdala se bodo navodila, ki bodo za organizirane učitelje obvezna. Tudi politične stranke naj bi se zavzele za pravice učiteljstva, ki mu vedno zagotavljajo svojo naklonjenost.

Če bi morali nastopiti na svojo pest brez Ital. kolgov, se po potrebi sklice delegacija Zveze 20. t. m. k Sv. Ivanu.

4. Ker bo »Učiteljski list« izhajal po novem letu trikrat na mesec, se mora organizirati sotrudništvo. Za uredništvo se naroče strokovni listi v raznih jezikih in se razdele referentom. Imeti bo treba več referatov: za šolsko-politični, organizačni, pedagoško-didaktični, umetnostni del in za šolstvo in učiteljstvo izven naše pokrajine. Organizacijo sotrudništva, ki naj bo za bližnjo dobo naša glavna zadeva, prevzame tov. Hreščak. — Določi se urednikova kompetenca pri listu.

5. Razpravlja se o sanaciji »Novega roda«, ki ga je učiteljstvo zanemarilo. Naša dolžnost je, da popravimo, kar je zavoženega. Treba je sistematično postopanja: za naročila naj se zavzamejo v prvi vrsti šolska vodstva. Velike težkoče dela pojmenska rapošiljatev lista na poedince. Bolje bi bilo, ko bi vodstva skupno naročala in zbirala, ker ni mnogo denarja, vsaj po trimesečno naročnino (3 L) hkrati. Stvar ni težavna, le učiteljstvo naj bo nekoliko vestnejše, da se naročila vzdrže in redno izvršujejo.

Tovarišu Ribičiu je kot uredniku svobodno, da si poišče pomoč v urejevanju mladinskega lista po svojih namenih in kriterijih.

»Naša nada« je pasiven list, ki se brzkone ne bo vzdržal.

6. Preds. Germek meni, naj bi se prihodnje delegacijsko zborovanje preneslo z velikih počitnic na binkoštne praznike radi večje udeležbe. Organizačni odsek se s tem strinja.

7. Seje organizačnega odseka se vrše redno vsak mesec enkrat, po potrebi tudi večkrat.

Resolucije primljene na glav. skupštini »Jugosl. učit. društva« u Pazinu, držene u Lupoglavlju 16. oktobra o. g.:

Hrvatsko učiteljstvo Istre

1.) a) prosveduje najodlučnije, da se premeščuje stalno namešteno učitelje, a nekoje i iz službe otpušta, a da se prije nije provela proti njima disciplinarna istraga;

b) moli, da se protiv svih do sada nezakonitum putem premeštenih odnosno otpuštenih učitelja provede disciplinarna istraga, odnosno, da se ih u službi rehabilitira;

2.) moli, da se učiteljske sile kazne samo na temelju potpisane pismene pritužbe upravljenje na kot. šk. veče i to nakon izvida i istrage provedene u smislu opstoječih zakona;

3.) moli u interesu škole, da se poučavanje talijansk. jezika kao predmeta poverava na svim školama samo usposobljenim učiteljima dotične škole.

Predsedništvo.

Jeka lupoglavske učitelj. skupštine. Danas samo kao koristi spomenut čemo dopis Civil. komisarijata u Kopru upravljen na društvo, predsednika u pogledu tobožnih zaključaka stvorenim u zadnjoj skupštinu u Lupoglavlju, 16. prošl. oktobra, kojim ga pozivlje razjasniti tobož poprmljene zaključke, koje bi bile:

I. Ima se tiskati troškom društva hrvat. knjige, da se ih porazdeli učenicima;

II. tiskati propagandističke brošure, da se ih deli med ljudstvo;

III. izdati propagandistička dela za slov. učiteljstvo in svrhu aktivne političke akcije proti protivnim strankama. — Pod točkom I. ujedno se glasovao predlog ukora (voto di biasimo) proti vladi.

Eto ovako je vredni izvestitelj točno izvestio svoje gospodare. A mi, koji smo prisustvovali rečenoj skupštinji, samo čemo na ovo oči raskolačiti i pitati se: je l' to mogoče? Je l' mogoče nekomu i dozvoljeno ovako mistificirati svojo oblast? Ako s neznanja, prošeno mu, al' ako tendenciozno, crn mu obraz. — Predsedništvo je došlo meritorno odgovorilo Civ. komis. dokazavši neutemeljenost podvale.

ŠOLSKE VESTI.

Usposobljenost izpit učiteljstva se vršijo ta mesec. Nečemo se vmešavati v sestavo izpraševalnih komisij in v obsežnost izpitov, ker živimo v času reformnega kaosa, eno opazko si pa vendar dovoljujemo. K izpitom pride mlađi ljudje, ki nimajo še velikih živiljenjskih izkušenj, pač pa mnogo krv in mlađostne impulzivnosti. Ni izključeno, da ne bi hodile za takim svetom zaupne tiralnice radi strašnih grehov, ki so morda zgolj nedolžne nepremišljenosti, državi mnogo manj nevarne, kakor zaupna zasledovanja. Če bodo tiralnice, upamo, da ostanejo mrtve, v ponos pedagogom, ki ne zamenjuje svojega častnega poklica s policijskim. Naj počažejo mlađi učitelji, kaj znajo, kako so porabili svoj prosti čas za lastno izobrazbo, za razširjenje svojega obzorja, vse drugo pa naj bo daleč od usposobljenostih izpitov in daleč od ljudi, ki imajo čiste pojme o svobodi!

Definitivna imenovanja slovenskih učiteljev v tržaški okolici. Kakor smo izvendeli, definitivnih imenovanj slovenskih učiteljev v tržaški okolici še ne bo tako kmalu. Gospodje na magistratu so se izrazili, da so sedaj imenovanja nemogoča, ker še ni zakonitega mestnega sveta, ki vrši imenovanja. Počakati bo treba, da se razpišejo občinske volitve, ki se bodo baje vrstile v januarju. Potem bo treba počakati, da se zbere mestni svet, da se določijo odseki, da začnejo odseki delovati, da pripravijo građivo in... in končno izvršijo nekaj imenovanja. Kdaj bo to, vedi sam vrag! Ti učitelj pa čakaj, budi vedno pripravljen, da te lahko poženejo, ne da bi navedli vzroke; čakaj na imenovanje kakor kljuse sredi zime, da požene trava in razmišljaj, kaj bi se zgodilo, ko bi obolel po 13ih službenih letih. (So namreč v tržaški okolici tovariši, ki imajo že do 13 službenih let in jih še ni obsvetila »gnada« imenovanja.) Komunalni učitelj čakaj torej in premišljaj tačas, kako je pač mogoče, da se lahko vršijo brez občinskega sveta in brez odsekov definitivna imenovanja italijanskih učiteljev. Zdi se nam, da pač gospodje pri magistratu bolje skrbijo za nas, kakor za italijanske učitelje. Hočejo, da bodo imenovanja slovenskih učiteljev bolj zakonita, da bodo bolje »držala«. — Kaj ne, lahko smo jih hvaležni za veliko skrb!

Solske tiskovine so dobole slovenske komunalne šole v tržaški okolici samo v italijanskem jeziku. Šole jih izpoljujejo različno: nekatere šole pišejo italijansko, druge dvojezično, nekatere pa slovensko, kakor si pač kdo upa. Ali ni potrebno, da bi dajalo vodstvo »Učit. društva« smernice v takih kočljivih slučajih, da bi bilo postopanje enotno?

Iz seje pomožnega okr. šol. sveta tolminskega. Provizorična imenovanja. — Alfonz Strukelj za Jadršče — Knice in Rafael Pertot za Orehek.

Definitivna imenovanja. — Metod Peternelj za voditelja v Cerkem, Mirko Podgornik za učitelja istotam in Justina Silič za Tolmin.

Naroči se z avse šole v okraju po en izvod »Novega Roda«.

Sklene se zvišanje odškodnine potovalnim učiteljem. — Okrajni šol. svet zahteva soodločevanje glede upeljave italijančine na ljudskih šolah.

Doplatak učiteljstvu Istre. Novine javljaju iz Rima — senzacionalnu vest, da je dobio potvrdu zaključak istar. zemalj. odbora, kojim se istarski, usposobljenom učiteljstvu nakazuje od 1. oktobra 1920. počam doplatak od L 200 godišnjih, što bi odgovaralo mesečnim L 16.66. — Ova »vesela« vest ne će obradovati zaista ist. učiteljstva, barem ne će sada u momentu kad se ga opteretilo u zadnji čas takovim porezima i nametima na ličnu dohodarinu (plaču dašto), da nekoji, osobito stariji učitelji, plačajo mesečno preko sto lira. Kakva je to povisica dati 16 uzeti 100! — O tome neka se porazgovore naša učitelj. društva.

Dante Alighieri. V Tridentu se je vršil proti koncu septembra kongres italijanske družbe »Dante Alighieri«. — Ta družba je podobna »Legi«, ki deluje v naših krajih. Kakor se zavzema in širi svoje omrežje »Leg« pri nas, tako se je vrgla na Tirolsko. »Dante Alighieri«. Kongres je bil zelo živan. Govorniki so očitali vladi nedelavnost in kričico, katero dela ital. življu s tem, da v obmejnih krajih jim ne da zadostno število šol. Najostrejše poročilo pa je bilo naperjeno proti nemškim učiteljem.

I. Kosmina.

Za »Novi Rod«. Konsorcij slovenske šole v Trstu je naročil 30 izvodov »Novega Roda« letnika 1922. za revne učence Šentjakobške šole. — Da bi našel mnogo posnemalcev!

Književnost in umetnost

Največji slovaški pesnik, Pavel Orszag, ki je pisal pod psevdonomom Hviezdoslav, je umrl 10. t. m. v Pragi. Pisal je baje v čudovitem slogu. V svojih stvareh se izogiblje realnosti in se poglablja v globine človeške duše. Najbolj znana dela njegova so: »Krvave sonety«, »Prvosenky« (Pomlad), »Zalmy«, »Agarn«, »Rahel«, »Kajn«, »Hajnikova zena« (Gozdarjeva žena) in »Herod in Herodiana«.

Nov tednik v Celju. Po poročilu polit. dnevnikov v Jugoslaviji prične izhajati v Celju v kratkem nov tednik pod imenom »Naša vas«. Izdal ga bo dr. Anton Novačan, pisatelj novel »Naša vas« in drame »Veleja«.

Nobelovo nagrado za l. 1921. je dobil francoski pisatelj Anatol France. — Med kandidati sta bila tudi Gorki in D'Annunzio, ki pa nista prišla v poštev že iz političnih ozirov.

Koncert v Škednju, kjer je sodeloval tudi začetni zbor »Zvezze«, je uspel dobro. Več o tem prihodnjic.

Koncert z recitacijami se bo vršil dne 21. t. m. pri Sv. Luciji. Vzpored izvajajo tovariši Srečko-Kumar (pianist), M. Logar (violinist) in A. Širok (recitator).

Kumarjeva glasbena šola je napravila dne 8. t. m. ob 6. uri popoldne svoj prvi glasbeni večer namejen le ožjemu krogu. Udeležilo se ga je 21 oseb, po večini tovarišev in tovarišic. Namen teh večerov, ki se bodo prirejali odslej enkrat na mesec je seznaniti poslušalce z deli naših skladateljev in pesnikov, tistimi deli, ki so zaradi smeri, ki jo zastopajo ali pa zaradi težav malo poznana nam vsem. Namen teh večerov je dati zadoščenja vsem našim priateljem, ki so si postavili to sveto umetnost za živiljenjski cilj in žanje za vse svoje plemenito delo nerazumevanje in nehvaležnost. Namen teh večerov je tudi obudititi v naših srčih smisel za tisto pomlad ki se je pojavila pri nas tudi na glasbenem polju, tako lepa in sveža in pusta kakor še nikoli poprej...

Na vzporedu so bila naslednja dela: 1) M. Kogoj: a) Andante poco più mosso; b) Largo. (Klavir.) 2) Albert Širok: Spomini na Ivana Cankarja. 3) M. Kogoj: a) Istrski motiv; b) Sprehod v zimi. (Pesmi izvajala g. Avrelka Sancin.) 4) Ant. Lajovic: Norčeva jesenska pesem. (g. Avrelka Sancin.) 5. L. M. Skerjanc: a) Beli oblaki; b) Jesenska pesem. (g. Avrelka Sancin.) 6) St. Kosovel: Ciklus neobjavljenih pesmi. (Bral pisatelj sam.) 7) M. Kogoj: Fuga v G-molu.

(Skladbe št. 1 in št. 6 so še v rokopisu.)

O glasbenem delu prireditve pride posebno poročilo, ker je njihov pomen in vrednost tako velika, da se ne da opraviti s par besedami.

Alb. Širokovi spomini so niz neznačnih dogodkov iz živiljenja največjega našega pisatelja s tako ljubeznično ohranjeni, s tako vestnostjo opisani, da se namilo stori pri srcu ko nimamo več h komu hodiči na Rožnik; dragi spomini so kakor so nam bili v mladosti dragi oni s svete Gore ali iz Višarjev. V kratkem bodo tudi ti natisnjeni da si jih bomo ob tistih urah lahko v srcu pogreli. — Stano Kosovel napravila s pesnimi na vsako srce silen vtis. Mlad po letih ali poln spoznanja kakor starec — poln resnobe in trpljenja. Le redko, redko posveti skozi tisto mračno nebo tudi žarek svetlega solnca — ali če posveti, je tako mehek in nežen kakor eter. Le redko obkroži njegova usta nasmeħ, ali tedaj je tako sladek in ljubnevnik kakor je sladka v srcu tihā sreča.

Kdor je nkrat slišal njegovo »Mrtvaško koračico« ali »Intermezzo mladega človeka s smrтjo« se teh vtisov ne more otresti tako kmalu. Kmalu izide v Gorici celotna zbirka njegovih pesmi.

Samospeve nam je zapela g. Avrelka Sancin. Sele tedaj ko bo odprla svojo skrito kamrico bo mogoče razodeti dolgo in trnjevo pot njene skrite šole. Ona je drugače tiha in samosvoja, živiljenjski udarci so jo presilno pretresli. Od narave podarjen alt je tak, da ni drugega takega med nami; krepka dramatična skoraj demonska sila je v njem. Ako primanjka idealne interpretacije, je njena doveznost tako velika, da jo nadomešča. Vsak miglaj, vsako nijanso verno in lepo posname, se vživi vanjo in jo izrazi kot lasten občutek. Vse to se je doslej vse premalo upoštevalo in nji, ki je večjega priznanja vredna, dosledno delala krivica pri sodbi. Še daleč, daleč je njen pot po kateri hrepeni, Bog ji jo daj doseči! Kar je kedaj pelo pevk pri nas Lajovčeve pesmi, ni nobena dosegla doslej tako lepega prednašanja prepojenega z vso svetostjo kakor naša pevka.

IV. Grbec.

Skrivnost Stradivarijevih gosli razrešena. Znani vijolinist Zlatko Boloković poroča v »Jugoslaviji«, da se je posrečilo stotniku Mlakarju izdelati gosli, ki maju vse lastnosti Stradivarijevih gosli. Ta uspeh ni samo slučajen, temveč plod dolgih, strogo znanstvenih studij. Mlakarju se je posrečilo, da je s posmočjo svoje teorije odkril pot do tajnosti Stradivarijevih form. Končno omenja Baloković, da so Mlakarjeve gosli boljše od njegovih, čeprav so te prave gosli Antoniusa Amatija iz l. 1671. H koncu izraža radost, da se je posrečilo baš našemu rojaku, da je razrešil skrivnost, ki je bila za vse narode dolgo nerešljiv problem.

Listnica uredništva.

Članek o ljudskih predavanjih se nadaljuje prihodnjic, ker nam primanjkuje prostora. Iz istega vzroka so se odložili tudi hrvaški članki. Vedno bolj se kaže potreba razširiti list.